

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної
роботи
Каріна НЕМАЦКАЛО

Етика бізнесу

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань *07 Управління та адміністрування*
Спеціальність *073 Менеджмент*
Освітній рівень *перший (бакалавр)*
Освітня програма *Міжнародний менеджмент*

Статус дисципліни *обов'язкова*
Мова викладання, навчання та оцінювання *українська*

Завідувач кафедри міжнародної економіки і менеджмент Надія ПРОСКУРНИНА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародної економіки і менеджменту
Протокол № 1 від 30.08.2022 р.

Розробник:

Дибач І.Л., д.е.н., доц., проф. кафедри міжнародної економіки і менеджменту

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Одним із ключових чинників успіху підприємства на ринку в довготривалій перспективі є професійна культура підприємницької діяльності. Імплементация етичних аспектів ведення бізнесу стимулює розвиток підприємства, активізує маркетингову активність, посилює соціальну відповідальність, покращує ділову репутацію бізнесу і, як наслідок, збільшує його прибутковість. Поглиблення глобалізаційних процесів в економіці, «падіння» торгових бар'єрів, повсюдна диджиталізація бізнес-процесів виводить питання ділової етики на новий рівень. Етична поведінка менеджера, за таких умов, стає запорукою побудови ефективної міжкультурної комунікації, розробки ефективної конкурентної стратегії та успішної реалізації поточних бізнес-задач як на міжнародному, так і національному ринках.

Актуальність вивчення навчальної дисципліни «Етика бізнесу» обумовлена тим, що в сучасних умовах господарювання змінюються вимоги ринку праці до рівня професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів. Роботодавці, усвідомлюють, що саме люди є одним з найважливіших економічних ресурсів підприємства, джерелом його доходів, запорукою конкурентоспроможності та розвитку. Від так, ринок праці потребує фахівців, що здатні швидко адаптуватися у мінливому маркетинговому середовищі й, за таких умов, приймати управлінські рішення, що ґрунтуються на нормах закону та панівної суспільної моралі.

Метою навчальної дисципліни «Етика бізнесу» є формування у здобувачів освітнього рівня бакалавр фахових компетенцій у сфері міжнародного менеджменту; освоєння таких технологій управління бізнесом, підґрунтям яких є провадження етичних принципів ведення господарської діяльності, моральних норм і стандартів, а також правильне використання ділових комунікацій з усіма стейкхолдерами.

Завданнями вивчення дисципліни є опанування студентами теоретичними знаннями та практичними навичками у сфері ділової етики, засвоєння етичних методів і заходів побудови ефективної ділової комунікації для вирішення бізнес-задач, зокрема: формування сучасного управлінського мислення заснованому на глибокій імплементації етичних норм та принципів; вивчення поняттєвого апарату етики та ділової етики; ознайомлення з теоретичними та практичними основами побудови соціально відповідального бізнесу; формування знань щодо корпоративної культури та корпоративна етика сучасного підприємства; вивчення кроскультурних особливостей ведення бізнесу; освоєння соціально-психологічних засад ефективного підприємництва; вивчення інструментарію етичного ведення бізнесу та формування навичок його застосування у сфері міжнародного менеджменту.

Предметом вивчення дисципліни «Етика бізнесу» є сукупність теоретичних та прикладних аспектів провадження ділової культури та етичних норм у бізнес-процеси.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	Залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Основи міжнародних економіки та менеджменту	Міжнародний маркетинг
Економіка підприємств	Тренінг-курс "Основи-реалізації міжнародних бізнес-проектів "
Управління персоналом в міжнародних компаніях	Тренінг-курс "Інформаційно-аналітичне забезпечення міжнародного менеджменту"
Менеджмент	Дипломна робота

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Результати навчання	Компетентності
РН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень	СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення
РН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації	ЗК13. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
РН9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи	СК13. Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності
РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.	СК6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо СК13. Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності
РН13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами	ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті
РН15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та	ЗК13. Цінування та повага різноманітності та

Результати навчання	Компетентності
громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності	мультикультурності СК14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутнісна природа етики бізнесу

Тема 1. Сутність етики

Поняття етики та моралі. Етичні концепції. Основні завдання та категорії етики. Гуманізм та його основні принципи. Сфери застосування сучасної етики.

Тема 2. Основи етичної поведінки в бізнесі

Основні етичні питання в бізнесі. Роль етики в бізнесі. Предмет етики бізнесу, її значення та основні поняття. Складові ділової етики. Теоретична, прикладна та професійна етика. Місце бізнес етики у професійній етиці. Підходи до етики ділової поведінки у бізнесі.

Тема 3. Етичні норми та принципи ділової етики

Норми ділової поведінки. Складові ділової репутації. Ділова ввічливість. Принципи в сфері ділових відносин. Формальні етичні норми і принципи, передбачені суспільством та охороняються за допомогою відповідних санацій. Нормативні етичні принципи, зафіксовані в загальнолюдських етичних нормах. Принципи групової поведінки.

Тема 4. Соціальна відповідальність бізнесу

Сутність соціальної відповідальності бізнесу. Іпостасі соціальної відповідальності бізнесу. Форми прояву соціальної відповідальності бізнесу. Складові концепції соціально відповідального бізнесу. Конфігурації соціально відповідальної поведінки суб'єкта господарювання на ринку. Форми прояву соціальної відповідальності держави. Форми прояву соціальної відповідальності особи. Форми прояву соціальної відповідальності бізнесу. Заходи реалізації соціальної відповідальності бізнесу.

Тема 5. Корпоративна культура та корпоративна етика

Зміст термінів корпоративна культура та корпоративна етика. Компоненти корпоративної культури. Цінності та сутність корпоративних цінностей. Спільні корпоративні цінності. Складові та джерела формування корпоративних цінностей. Типи індивідуумів в залежності від їх ставлення до моральних цінностей. Переваги дотримання корпоративної етики. Різновиди корпоративної культури. Кодекс етики в бізнесі та їх типи. Функції корпоративних кодексів. Помилки при складанні корпоративного кодексу.

Тема 6. Крос-культурні особливості ведення бізнесу

Кроскультурний підхід сучасного бізнесу. Сутність та значення кроскультурних комунікацій. Чинники формування кроскультурних комунікацій. Моделі крос-культурної поведінки під час ведення бізнесу. Подарунки у різних культурах.

Змістовий модуль 2. Інструментарій етичного ведення бізнесу

Тема 7. Етика ділових комунікацій

Системі управління інформацією як один із головних економічних ресурсів. Сутність комунікації. Ділова комунікація та її роль у бізнесі. Специфіка ділової комунікації. Зміст етики ділового спілкування. Структура та функції комунікації. Поняття принципів ділового спілкування. Етика ділової комунікації "зверху-вниз". Етика ділової комунікації "знизу-вгору". Етика ділової комунікації "по горизонталі". Публічний виступ: етапи підготовки та проведення. Комунікативна культура у діловому спілкуванні.

Тема 8. Правила ділової поведінки: мовний етикет

Мовний етикет у діловому спілкуванні. Типи мовлення. Зміст поняття мовної культури. Ознаки культурного мовлення. Мовні штампи та особливості їх застосування. Визначення мовного етикету. Основні правила мовного етикету. Форми мовного етикету: вітання, звернення, знайомства, запрошення, компліменту, поздоровлення, прощання, алгоритм загальногромадянського етикету.

Тема 9. Невербальні засоби ділового спілкування

Сутність невербальної комунікації. Функції невербальних засобів ділового спілкування. Класифікація невербальних засобів спілкування. Методи невербальних засобів ділової комунікації. Чинники вибору невербальних засобів бізнес комунікації. Характеристики немовних знакових систем.

Тема 10. Етичні аспекти ведення ділових переговорів

Сутність ділових переговорів, підготовка та проведення. Принципи проведення ділових переговорів. Структура переговорного процесу. Види переговорів. Стадії ведення ділових переговорів і бесід. Протокол у переговорному процесі. Методи ведення переговорів. Подолання заперечень під час переговорів. Ділова зустріч. Види ділових зустрічей

Тема 11. Імідж як складова успіху в бізнесі

Сутність, види та значення іміджу. Функції іміджу. Імідж ділової людини. Офісний і корпоративний імідж. Структура іміджу організації. Візуальна психодіагностика.

Тема 12. Етика використання сучасних інформаційних технологій в ділових комунікаціях

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в сфері менеджменту. Особливості етики в IT-менеджменті. Засади спілкування в електронному просторі. Сутність «нетикету» та правила мережевого етикету. Бізнес-етикет у роботі з соціальними мережами.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

У навчальному процесі для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів з дисципліни «Етика бізнесу» передбачено застосування таких методів навчання: лекції; практичні заняття; самостійна робота; індивідуальна робота; консультації.

Лекційна форма проведення занять передбачає застосування таких методів:

1. Лекція-візуалізація: теми 5, 10, 11.
2. Проблемна: теми 1, 3, 6, 12.
3. Відеолекція: тема 9.
4. Лекція-бесіда: теми 2, 4, 7, 8.
5. Мінілекція: тема 9 (Сутність та функції невербальних комунікацій).

Практична форма занять передбачає застосування таких методів:

1. Семінари: теми 1, 9.
2. Ділових (імітаційних) ігор: теми 2, 7, 8, 10.
3. Брейнстормінгу: тема 4.
4. Робота в малих групах: тема 3.
5. Презентації проектів: теми 5, 11.
6. Метод кейсів: теми 6, 12.

Викладання матеріалу супроводжується застосуванням загальноосвітніх та інноваційних методів та заходів активізації зацікавленості студентів до навчального матеріалу (прикладні, методологічні, психологічні).

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни «Етика бізнесу» здійснюється за такими видами контролю:

1. Поточний, який ведеться протягом семестру і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів):

- практичні заняття (два семінарські заняття по 3 бали, п'ять практичних завдань по 4 бали; всього 26 балів);

- самостійна робота, яка складається з вивчення лекційного матеріалу, підготовки до практичних занять, пошуку, підбору та огляду літературних джерел за заданою тематикою, а також з виконання 1-го самостійного завдання (написання рефератів, повідомлень, есе, доповідей), яке оцінюється від 2 до 7 балів;

- контрольні роботи (дві поточні КР, що оцінюються від 5 до 10 балів кожна. Загальна кількість балів – максимум 20);

- презентація (від 2 до 7 балів. Протягом семестру студенти виконують 1-не індивідуальне навчально-дослідне завдання за визначеною викладачем тематикою);

2. Підсумковий. Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену. Максимальна кількість балів, які студент може отримати за результатами екзамену – 40 балів.

Підсумкова оцінка навчального курсу розраховується як сума балів отриманих студентом під час поточного контролю та балів отриманих за результатами екзамену. Студента слід вважати атестованим, якщо сума одержаних ним балів дорівнює або перевищує 60.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мах бал
Тема 1	Аудиторна робота			
	Лекція	Сутність етики	-	-
	Практичне заняття	Семінарське заняття «Сутність та походження етики»	Участь у семінарі	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 2	Аудиторна робота			
	Лекція	Основи етичної поведінки в бізнесі	-	-
	Практичне заняття	Ігрова дискусія "Етика і бізнес"	-	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-
Тема 3	Аудиторна робота			
	Лекція	Етичні норми та принципи ділової етики	-	-
	Практичне заняття	Кросворд "Змістовна природа етики бізнесу"	Виконання практичного завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція	Соціальна відповідальність бізнесу	-	-
	Практичне заняття	Практична робота «Соціальна відповідальність бізнесу»	Виконання практичного завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Корпоративна культура та корпоративна етика	-	-

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
	Практичне заняття	Дослідження корпоративної культури бізнесу	Виконання практичного завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція	Крос-культурні особливості ведення бізнесу	-	
	Практичне заняття	Ситуаційні задачі «Кроскультурні особливості ведення бізнесу»	Виконання практичного завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи.	Поточна КР	15
Тема 7	Аудиторна робота			
	Лекція	Етика ділових комунікацій	-	-
	Практичне заняття	Ігрова дискусія з теми «Етика ділових комунікацій»	-	-
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання самостійного завдання.	Реферат / повідомлення / есе / доповідь	8
Тема 8	Аудиторна робота			
	Лекція	Правила ділової поведінки: мовний етикет	-	-
	Практичне заняття	Ділова гра "Мовна культура спілкування"	-	-
			-	5
Самостійна робота				

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	-	-
Тема 9	Аудиторна робота			
	Лекція	Невербальні засоби ділового спілкування		
	Практичне заняття	Семинар «Невербаліка та її роль в діяльності менеджера»	Участь в семінарі	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел	-	-
Тема 10	Аудиторна робота			
	Лекція	Етичні аспекти ведення ділових переговорів	-	-
	Практичне заняття	Імітаційна гра «Проведення ділових переговорів»	-	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел	-	-
Тема 11	Аудиторна робота			
	Лекція	Імідж як складова успіху в бізнесі	-	-
	Практичне заняття	Практична робота «Оцінка зовнішнього вигляду ділової людини»	Виконання практичної роботи	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального творчого завдання	Презентація	7
Тема	Аудиторна робота			

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
12	Лекція	Етика використання сучасних інформаційних технологій в ділових комунікаціях	-	-
	Практичне заняття	Практична робота «Етика і комунікації в інтернеті»	Виконання практичного завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до КР	Поточна КР	15
			Всього	100

Рекомендована література

Основна

1. Балджи М. Д. Етика бізнесу [Текст] : навч. посіб. / М. Д. Балджи ; Одес. нац. екон. ун-т. – Київ : Гуляєва В. М., 2021. – 330 с.
2. Becker C. U. Business Ethics Methods and Application / Christian U. Becker. – New York : Routledge, 2019.
3. Fraedrich J. Business Ethics: Ethical Decision Making and Cases / J. Fraedrich, O. Ferrell, L. Ferrell. – Cengage Learning, Inc. 13th Edition, 2022.
4. Khalid Ali Business Ethics / Khalid Ali, Khalidah & Ramly, Zulkufly & Lau, Teck-Chai. Oxford University Press, 2nd edition, 2018.

Додаткова

5. Василевська Т. Е. Етика в публічній службі [Текст]. – Ethics in public service : підручник / Т. Е. Василевська ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2018. – 255 с.
6. Калюжка В. С. Етика професійного і ділового спілкування [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. С. Калюжка ; Держ. ВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди". – Київ : Гуляєва В. М., 2021. – 227 с.
7. Kotler P. Marketing 5.0: Technology for Humanity / P. Kotler, H. Kartajaya, I. Setiawan. – John Wiley & Sons, 2021.
8. Danielewicz-Betz A. Self-Presentation and Self-Praise in the Digital Workplace / A. Danielewicz-Betz. Anthem Press, 2021/

Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу " Етика бізнесу " на платформі Moodle (персональна навчальна система): веб-сайт. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8425>